

Dini Araştırmalar, Mayıs-Ağustos 2000, C. 3, s. 7

KONGRE DEĞERLENDİRMESİ

Yeni Sosyolojik Arayışlar: Dünyada ve Türkiye’de Farklılaşma, Çatışma, Bütünleşme

-III. ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ-

Nurullah ALTAŞ - Kemaleddin TAŞ ***

Sosyoloji Derneği ve Anadolu Üniversitesi tarafından ortaklaşa düzenlenen III. Ulusal Sosyoloji Kongresi 2-4 Kasım 2000 tarihleri arasında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Kültür Merkezi’nde yapıldı. Kongreye katılan bilim adamları, dünyada ve Türkiye’deki yeni sosyolojik arayışları, kapanış oturumu da dahil olmak üzere, 24 oturumda tartıştı. Kongredeki oturumlar; Aile, Sosyoloji ve Kuram, Kültür, Nüfus ve Sağlık, Siyaset, Kimlik, Din, Sanayi, Kadın, İletişim, Çevre, Toplumsal Süreçler, Sosyoloji ve Küreselleşme, Gençlik, Toplumsal Sorunlar, Sivil Toplum, Sosyoloji ve Metodoloji, Türkiye’de Sosyoloji, Kentleşme ve Yerel Yönetimler başlıkları altında gerçekleştirildi. Kongredeki konular, çeşitliliğine rağmen, içerikleri açısından, Kongrenin ana teması olarak da vurgulanan “Dünyada ve Türkiye’deki Farklılaşma Çatışma Bütünleşme” doğrusunda, sosyolojik açıdan yeni arayış ve yönelişleri, tartışarak, ortaya koymayı amaçlamıştı. Oturumlardaki tartışmalara ilave olarak; “Avrupa Topluluğu”, “Yeniden Yerleşim Projeleri”, “Metodoloji” ve “Din Sosyolo-

* *Arş. Gör.*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı

** *Arş. Gör.*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi Anabilim Dalı

jişi” konularında oluşturulan çalışma gruplarında, yapılacak olan tartışmalar sonucunda, görüş üretiminin yoğunlaştırılarak, somut çözümlere ulaşılması hedeflenmişti.

Sosyoloji Derneği Başkanı Prof. Dr. Birsen Gökçe'nin “Dünyada ve Türkiye’de Yeni Sosyolojik Arayışlar” başlıklı açılış bildirisi, Kongrede tartışmaya açılacak olan konulara yön vermesi açısından önemliydi. Gökçe, 21. yüzyılın yapısının; Sosyolojinin ilgi alanına giren

“Kentleşme”, Ekonominin ilgi alanına giren “Küreselleşme” ve Psikolojinin ilgi alanına giren “Bireyselleşme” olgularını içeren bir görünüm arzettiğini belirterek, sosyolojinin ilgi merkezlerinin hangi yöne doğru ilerlediği hakkında açıklamalar yaptı ve yeni sosyolojik anlayışın dikomotik sınıflamalara karşı olduğunu vurguladı.

1. Oturumlarda Sunulan Tebliğler:

Kongrede çok farklı perspektiflerde sunulan tebliğler, iki kategori altında değerlendirilebilir. Bunlardan birinci grup içinde yer alan tebliğler, alandaki problemlere, sosyolojide gelişen yeni anlayışlar çerçevesinde çözüm önerileri sunmaya çalıştılar. Beylü Dikeçligil'in “Sosyolojide Metodolojide Farklılaşma ve Metodlar Arası İşbirliği” isimli tebliği, metodolojideki paradigma dönüşümünün ve yeni paradigma arayışlarının; Vehbi Bayhan'ın küresel kültür - yerel kültür çatışmasını globalleşme süreci çerçevesinde tartıştığı tebliği, globalleşme yönelişinin; Celalettin Vatandaş'ın Kanada örneği üzerinde çokkültürlü toplum ve toplumsal kimliği belirlemeye çalışan çalışması çokkültürlülük anlayışının; Elif Yılmaz'ın küreselleşme sürecinde bireyin bulunduğu konumu özgürlük ve iradi kölelik kavramları çerçevesinde tartıştığı tebliği ise postmodernizm kavramının kongrede tartışılmasına sebep oldu.

İkinci grup içerisinde yer alan tebliğler ise sosyolojinin geleneksel sorunlarını, geleneksel yöntemler çerçevesinde tartışmaktaydı. Münir Koştaş'ın “Demokrasi, Laiklik ve İslam” başlıklı tebliği, halen etrafında yoğun tartışmaların sürdürüldüğü meselelerden birisi olan laikliği yeni bir bakış açısıyla gündeme getirmesi ve laikliğin nasıl anlaşılması gerektiği hakkında sosyolojik analizler içermesi açısından önemliydi. Çeşitli etnik ve dini gruplar üzerinde yapılan araştırmalar, Türkiye'deki farklılıkların yapıları üzerine bilgileri kongreye taşıırken, aynı zamanda dünyadaki yeni yönelişlerin tartışılmasına da zemin oluşturdu. Mehmet Dönmez, Türkiye'deki bütünleşme problemini etnik anlamda Türk-Kürt ayrımı, dini anlamda ise Sünni-Alevi çerçevesinde tartış-

maya açtı. Dönmez'in "bütünleşme" kavramına salt siyasi bir anlam yüklemesi eleştirilere sebep oldu. Dönmez'in tebliği çerçevesinde gelişen tartışmalar sonucunda sosyolojik anlamda bütünleşmenin farklılıklara rağmen gerçekleşebileceği noktasında görüş birliği oluştu. Aynı oturumda Taner Tatar'ın bütünleşmede, geleneği merkeze alması da kabul görmeyen öneriler arasındaydı. Erdoğan Önder'in Kayseri'deki çingeneleri inceleyen çalışması "Marjinal Gruplarda Bütünleşme Sorunları" ve İbrahim Arslanoğlu'nun "Türkiye'de Alevi-Sünni Bütünleşmesi" isimli tebliğleri ise farklılıkları inceleyerek çok-kültürlülük tartışmalarına zemin oluşturması açısından ikinci grup içerisinde değerlendirilebilecek çalışmalardandı.

2. Çalışma Grupları:

Kongrenin tartışmaya açtığı konulara en önemli katkıyı çalışma grupları sağladı. Dört çalışma grubunun da aynı saatlerde tartışmaları başlatması sebebiyle, hepsini birden takip imkanımız olmadı. Burada ancak ikisini (Metodoloji Çalışma Grubu ve Din Sosyolojisi Çalışma Grubu) değerlendirme imkanına sahibiz.

a. Metodoloji Çalışma Grubu:

Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Beylû Dikeçligil ile Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Neşe Özgen'in yönettiği Metodoloji Çalışma Grubuna çeşitli üniversitelere mensup 15 akademisyen katıldı.

Dikeçligil, çalışma grubundaki tartışılacak problemi, "metodolojide kullanılan yöntem ve tekniklerin dayandığı epistemolojik ve ontolojik duruş yerinin, bunun da üstünde paradigmanın belirlenmesinin gerekliliği" üzerine kurdu. Sosyal bilimcilerin, kullandıkları yöntem ve tekniklerin hangi paradigmanın ürünü olduğu üzerine fikir sahibi olup olmadıkları, yöntem ve tekniklerin hangi paradigmanın ürünü olduğuna bakılmaksızın rastgele kullanıp kullanılmadığı hususları tartışmaya açıldı. Yöntem ve tekniklerin rastgele kullanımının bilimsel üretimde çelişkili sonuçlara ulaşılmasına yol açtığı ve paradigma-ontolojik duruş-epistemolojik duruş-yöntemler-teknikler çizgisi üstünde süreklilik ve tutarlılık olması gerektiği vurgulandı. Çalışma Grubunda, sosyal bilimlerde pozitivist paradigmanın bilim anlayışında aleml maddeye indirgeyerek onu kontrol etme ve yönetme güdüsünün önemli rolü bulunduğuna dik-

kat çekildikten sonra, insanı nesnelleştirmeden bir içe bakış geliştiren metodoloji arayışlarının ortaya çıktığı ifade edildi. Yorumsamacı-Hermenötik yöntemin, bu yeni amaca hizmet verdiği ve bu yöntemin uygulamadaki örneğinin, değerleri hiyerarşik bir sıralamaya tabi tutmak yerine değerlere saygı duymanın önemli hale geldiği, etnometodoloji olduğu belirlendi.

Metodoloji Çalışma Grubunda bundan sonraki tartışmalar, pozitivist paradigma ve yorumsamacı paradigma arasındaki farklılıklar ve metodolojik açıdan birbirlerinin boşluklarını doldurdukları noktalar konusunda yoğunlaştı. Yorumsamacı paradigmanın normatif pozitivist paradigmaya getirdiği eleştiriler sonucunda normatif pozitivist paradigmanın da bulunduğu yeri aşma çabaları içine girdiği ve kapsayıcılığını genişletmeye çalıştığı vurgulandı. Örneğin, normatif pozitivist paradigma, “görüşme yöntemi”nin görüşmeciye hiçbir hareket alanı bırakmayan “yapılandırılmış” bir formda düzenlenmesini öngörürken, yorumsamacı paradigmanın getirmiş olduğu eleştiriler sonucunda, görüşmeciye görüşmeyi yönlendirme ve karşısındakini daha iyi anlama imkanı sunan, “derinliğine görüşme” yöntemleri geliştirmeye başladı.

Bir çok sosyal bilimcinin postmodernizm tartışmaları sonucunda, kendilerinin pozitivist olduklarını farkettiklerinin vurgulandığı tartışmalarda, “herkesin kullandığı metodolojide kendi paradigmasının farkında olmasının” gerekliliği hususunda uzlaşma sağlandı. Ancak, bütünlük içinde kalmak kaydıyla, her bir paradigmanın kullanılabilir olduğu, bu bakımdan da, “a” paradigması “b” paradigmasından iyidir gibi bir sonuca ulaşamayacağı, çalışma grubunda altı çizilen sonuçlardan birisiydi.

b. Din Sosyolojisi Çalışma Grubu:

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Münir Koştaş ile Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Hüsnü E. Bodur’un yönettiği Din Sosyolojisi Çalışma Grubuna, çeşitli üniversitelerden 20 akademisyen katıldı.

Koştaş ve Bodur, çalışma grubundaki tartışılacak problemi, “genel sosyoloji içerisinde din sosyolojisinin yeri ve ülkemizde din sosyolojisi alanında yapılacak çalışmalara duyulan ihtiyaç” üzerine kurdu. Bu tartışma konusu doğrultusunda Çalışma Grubunda, son yıllarda Batıda din sosyolojisi alanında yapılan çalışmaların dikkate değer bir oranda artış gösterdiği ve bu durum paralelinde, III. Ulusal Sosyoloji Kongresi’nde “Din Sosyolojisi Çalışma Grubu” oluşturulmasının önemli bir gelişme olduğu belirtildi. Bu bağlamda, din

sosyolojisi problemlerinin, farklılaşan ve artan çalışma alanları sebebiyle, İlahiyat Fakültelerindeki din sosyologlarının da katkılarıyla, tartışılmasının gerekliliği sonucuna ulaşıldı. Ayrıca, Türkiye’de din sosyolojisinin ilgi alanına giren konular üzerinde araştırma yapma ihtiyacının belginleştiği ve bu tür çalışmalardan elde edilecek bilimsel sonuçların, ülkemizde varolan bir çok problemin çözümünde önemli katkılar sağlayacağı vurgulandı.

Din Sosyolojisi Çalışma Grubunda bundan sonraki tartışmalar; dinin toplumsal rolü ve temel sosyal kurumlar ile arasındaki iki taraflı ilişkinin mahiyeti, toplumsal yapıyı daha iyi çözümleyebilmek amacıyla ülkemizin bir dinî haritasının çıkarılması, makro ve mikro perspektifler çerçevesinde din sosyolojisinde yeni kuramsal arayışlar konuları etrafında sürdürüldü.

Sonuç olarak, kongrenin kapanış panelinde yapılan değerlendirmelere ve bizim de kanaatimize göre, bilimsel toplantılardaki klasik “bildiri oturumları”ndan ziyade, yukarıda faaliyetleri hususunda bilgi verdiğimiz bu tür çalışma grupları, derinliğine yapılacak tartışmalar ile somut sonuçlara ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

vatikan
misyon ve
diyalog

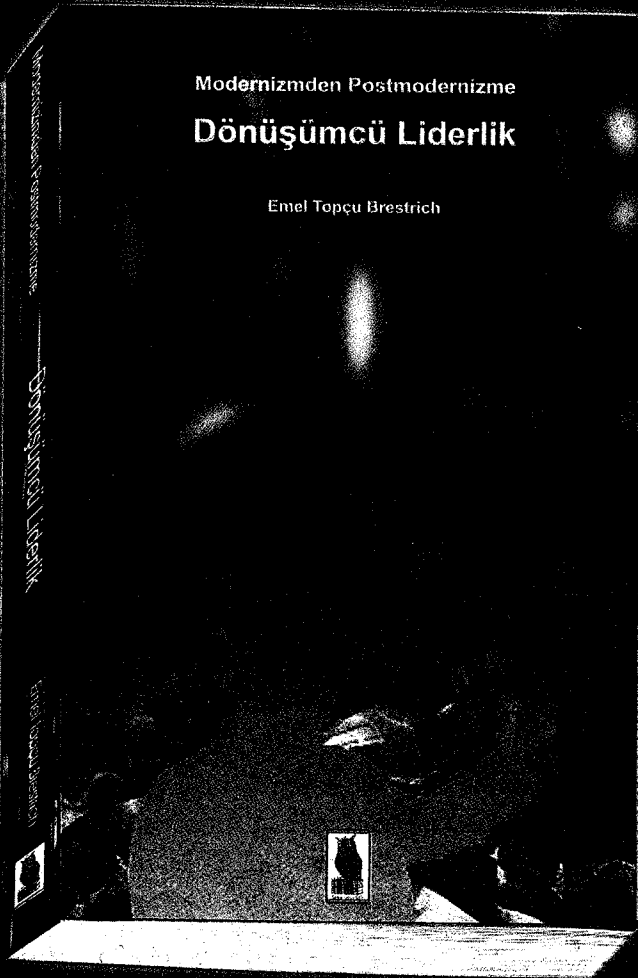
ali isra güngör

T RE YAYINLARI

MODERNİZİMDEN POSTMODERNİZME

DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK

Emel Topçu Brestrich

Nispetiye Karabeyir Cad. B5/80 Tel: (0 312) 992 17 13 Ankara

Gün
Akşama
Yaslanmadan

Kesir,
Cimler ve
Tamlıklar
Ahmet İnan

DİN-SİYASET İLİŞKİSİNİN
TEOLOJİK YORUMU

DİN-SİYASET İLİŞKİSİNİN TEOLOJİK YORUMU

Mehmet MAÇİT

seba yayınları

Kazım Karabekir Cad. 85/80 Tel: (0.312) 342.1743 Ankara

DİN-SİYASET İLİŞKİSİNİN

Gün Akşamın Yastanından

Mehmet Güneş

Seddî TOPÇU

MİLLÎ SİYASî STRATEJİK KONSEPT

Yeni Bir Yönde Yeniden Ölkücülük

SEHSUVARÖĐLÜ

Medyadan Psikolojive ÇESİTLEMELER

Seddî TOPÇU

Seba yayınları

Kazım Karabekir Cad. 85/20 Tel: (0-312) 342 17 13 Ankara

Dini Araştırmalar

Dini Araştırmalar

Dini Araştırmalar

Dini Araştırmalar

Dini Araştırmalar

ABONE FORMU

ABONE BİLGİLERİ

YURT İÇİ ABONE ŞARTLARI 12.000.000 TL (3 Sayı)
YURT DIŐI ABONE ŞARTLARI 80 DEM (Yıllık)

Adı Soyadı: Firma Adı: Görevi:
Adresi: Şehir: Telefon:
Posta Kodu: Vergi Dairesi: Vergi No:

ÖDEMELER

Sevim BAŐAK adına Yapı Kredi Bankası Yeni Sanayi Subesi ANKARA Hesap No: 0074501-8

İmza:

Dini Araştırmalar Dergisi Kazım Karabekir Cad. 85/80 Ulus/ANKARA Tel-Fax: 342 17 13
Lütfen bu formu doldurup yukarıdaki adrese posta ya da fax ile gönderiniz.

7 • RECEP KILIÇ

Ziya Gökalp 'de Din ve Medeniyet İlişkisi

17 • OSMAN AYDINLI

Mu'tezile'nin İmamet Nazariyesi: Teori ve Pratik

53 • MEHMET EREN

Hadis İlminde Rical Bilgisi ve İlk Kaynakları-II

83 • MUSTAFA KÖK

Temel Problemleri Çerçevesinde Nurrettin Topçu'da Din Felsefesi

93 • SELİM EREN

Cemaatsel Oluşum ve Dinin Rolü

113 • RAMAZAN ALTINTAŞ

**Yazgıcı ve Özgürlükçü Tevekkül
Anlayışının Çalışma Hayatına Etkileri**

137 • SELÇUK COŞKUN

**Abdulazîm ed-Deyb'in Zübeyr b. Avvâm'a
Yönelik Bazı Tenkitlere Cevabı**

161 • HİDAYET IŞIK

Fahreddin Razi'nin Çeşitli Dinler İle İlgili Görüşleri

205 • NECATİ AVCI

Kanuni Dönemi Tarihçilerinden Tabib Ramazan ve İki Eseri

227 • ETAN KOHLBERG, Çev. MAZLUM UYAR

Gaybet Öncesi Şîa'da İmam ve Toplum

257 • İSMAİL KÖKSAL

İslam Hukuku'nda Zihar

271 • KONGRE DEĞERLENDİRMESİ / NURULLAH ALTAŞ - KEMALETTİN TAŞ

**Yeni Sosyolojik Arayışlar: Dünya'da ve Türkiye'de
Farklılaşma, Çatışma, Bütünleşme
- III. Ulusal Sosyoloji Kongresi -**